

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvtatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum intentio sit actus voluntatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](#)

QVÆS. XXI. DE VOLVNTATE DEI, ART. XIII.

te proprie secundum intellectum, cuius est recipere aliiquid per modum intentionis, & non secundum esse naturę. vnde intellectus mouet voluntatem per modum quo finis mouere dicitur, inquantum si præconcipit rationem finis, & eam voluntati proponit; sed mouere per modum cause agentis est voluntatis & non intellectus, eo quod voluntas comparatur ad res secundum quod in seipso sunt, intellectus autem comparatur ad res secundum quod sunt per modum spiritualem in anima. Agere autem & moueri coenit reb. secundum esse proprium, quo in seipso subsistunt, & non secundum quod sunt in anima per modum intentionis. Catorum in anima non calefacit sed in igne. & sic comparatio voluntatis ad res est secundum quod cōpetit eis motus, non autem comparatio intellectus. & præterea actus voluntatis est quædam inclinatio in aliquid, non autem actus intellectus. Inclinatio autem est dispositio mouentis secundum quod efficiens mouet. ut patet quod voluntas hēt mouere per modum cause agentis & non intellectus. potentia autem animi superioribus, ex hoc quod immateriales sunt, competit quod reflectantur super seipso. vnde tamen voluntas quam intellectus reflectantur super se, & unum super alterum, & super essentiā animi, & super omnes eius uires. Intellectus enim intelligit se, & voluntatem & essentiā animi & omnes animi uires. & similiter voluntas vult se velle, & intellectum intelligere, & vult essentiam animi, & sic de aliis. Cum autem aliqua potentia super alia seatur comparatur ad eam secundum suam proportionem, sicut intellectus cum intelligat voluntatem velle accipit in seipso rationem volendi. vnde & ipsa voluntas, cum fertur super potentias aīc fertur in eas, vt in res qua secundum, quib. conuenit motus & operario, & inclinat vñquamq; in propriā operatione, & sic non solum res exteriores mouet voluntas per modum cause agentis; sed et ipsas animi uires.

Ad PRIMVM ergo dicendum, quod cum in reflexione sit quedam similitudo motus circularis, in quo est ultimum motus quod primo erat principium, oportet, sic dicere in reflexione, vt illud quod primo erat prius, secundo fiat posterius. & id quām intellectus sit prior voluntate simpliciter: tamen per flexionem efficitur voluntate posterior, & sic voluntas intellectum mouere potest.

Ad II. Dicendum, quod non est procedere in infinitum: statim in appetitu naturali, quo inclinatur intellectus in suum actum.

Ad III. dicendum, quod ratio illa ostendit, quod intellectus mouet per modum finis: hoc n. modo se habet borum apprehensionem ad voluntatem.

Ad IIII. dicendum, quod imperium est, & voluntatis & rationis quantum ad diuersa: voluntatis quidem secundum quod imperium inclinationem quandam importat, rationis uero secundum quod hec inclinatio distribuitur & ordinatur, vt exequenda per hunc, uel per illum.

Ad V. dicendum, quod quām quelibet potentia prægeminet alteri in hoc, quod est proprium sibi: sicut tactus perfectius cōparat ad calorem quem sentit per se, quam visus qui sentit ipsum per accidens, & similiter intellectus cōpletius cōparat ad uerum quam voluntas, & voluntas perfectius cōparat ad bonum quod est in reb. quam intellectus: unde quām intellectus simpliciter sit nobilior voluntate ad minus respectu aliquarum rerum: tamen secundum rationem mouendi, que cōpetit voluntati ex ratione propria obiecti, voluntas nobilior inuenitur.

F A R T I C U L U S X I I I .
¶ Vtrum intentio sit actus voluntatis, vel intellectus.
T ERTIODECIMO queritur, utrum intentio super illud Luc. ii. Lucerna corporis tui est oculus tuus, glo. i. intentio: sed oculus in anima efficiens intellectus. ergo intentio pertinet ad rationem, vel intellectum, & non ad voluntatem. Sed dicendum, quod erat voluntatis in ordine ad rationem, & pro tanto oculo comparatur.

¶ 2 Sed contra, Actus superioris & prioris potest non dependere ab actu posteriori: sed voluntas est prior intellectu in agendo; quia voluntas mouet intellectum, vt dictum est. ergo actus voluntatis non dependet a ratione. Si ergo intentio est actus voluntatis, nullo modo ad rationem pertinet. Sed dicendum, quod secundum hoc actus voluntatis dependet a ratione inquantum ad voluntatem præexistit cognitio uolit, & sic intentio quām sit actus voluntatis, est aliquo modo rationis.

¶ 3 Sed contra, Nullus actus voluntatis est, qui cognitionem non præxigat. ergo secundum hoc nullus actus deberet attribui simpliciter voluntati, nec velle, nec amare: sed voluntati & rationi simili, quod est falsum. ergo, & primum, quod intentio sit actus voluntatis.

¶ 4 Præt. Ipsum nomen intentionis importationem in finem: sed referre aliquid in fine pertinet ad rationem. ergo intentio est ratione. Sed dicendum, quod in intentione non solum est ratione in finem, sed actus voluntatis, qui referuntur in finem, & utrumque per nomen intentionis significantur.

¶ 5 Sed contra, Actus ille relationis in finem prosternit, vt materiale formalis: sed magis denotatur aliquid a formalis quam a materiali. ergo intentionis magis denominatur ab eo, quod est ratione quā ab eo quod est voluntaris, & sic magis debet ponni actus rationis quam voluntatis.

¶ 6 Præt. Sicut primus motor dirigit rotam naturam, ita ratio dirigit voluntatem: sed intentio in reb. naturalibus, magis propriè attribuit primo motori, quod in ipsis reb. naturalibus, cum res naturales non dicuntur aliquid intendere, nisi secundum quod sunt in aliis aīc a primo motore. ergo & i potentiis aīc magis debet attribui intentio rationi, quam voluntati.

¶ 7 Præt. Intentio propriè loquendo, non est nisi cognoscens: sed voluntas non est cognoscens, go intentio non est voluntatis.

¶ 8 Præt. Eorum quæ nullo modo sunt unum, non potest esse actus unus: sed voluntas & ratione modo sunt unum, cum ad diuersa genera potentiarum animæ pertineant, voluntas n. est in appetitu, sed ratio in intellectu. ergo ratio & voluntas non potest habere unum actum, & ita si intentio est aīc rationis aliquo modo, non erit actus voluntatis.

¶ 9 Præt. Voluntas secundum fil. in 3. Eth. est finis tantum: sed finis est unus tantum in uno ordine. ergo voluntas secundum suum actuem comparatur tam ad unum: sed ubi est unum tantum, ibi non est ordine. cum ergo intentio ordinem portet, uidetur quod nullo modo sit voluntas.

¶ 10 Præt. Intentio nihil aliud esse, quam directio voluntatis in ultimum finem: sed dirigere voluntate est rationis. ergo intentio ad rationem pertinet.

¶ 11 Præt. Sicut in pueritate peccari error est rationis, cōtempnus irascibilis, in ordinario voluntatis cōcupiscibilis, ita econtra in reformatione. aīc fides est rationis. ipes irascibilis, charitas cōcupiscibilis: sed fides secundum Aug. est quæ ineratione dirigitur.

dirigit, ergo intentio est rationis. ¶ 12 Præt. Secundum Philo. in 3. Eth. voluntas est possibilium & impossibilium: intentio vero est solum possibilium, ergo intentio non est voluntatis. ¶ 13 Præt. Quod non est in anima, non est in voluntate: fed intentio non est in anima, quia nec est potentia, sic enim esset naturalis, & in cameritum non consideratur: nec est habitus, sic enim est in dormiente: nec est passio, sic enim est partis sensuæ, ut patet per Philo. in 7. Ethic. hec autem tria sunt solummodo in anima, ut dicitur in 2. Ethic. ergo intentio non est in voluntate.

¶ 14 Præt. Ordinare rationis est, cum ad sapientem pertineat, ut dicitur in 1. Meta. sed intentio ordinatio quedam est in finem, ergo est rationis.

¶ 15 Præt. Intentio est distantia a fine: hec enim propositio in distantiā importat, sed magis distat a fine ratio q̄ voluntatisq̄ rō solum demonstrat finē, voluntas vero in hæreti fini sicut proprio obiecto. ergo intendere est magis rōnis, quam voluntatis. ¶ 16 Præt. Omnis actus voluntatis, aut est eius absolute, aut per comparationem ad superiores vires, aut in comparatione ad inferiores, sed intende-re non est actus voluntatis absolute, quia sic idem est quod uelle uel amare; nec est actus eius in ordine ad superiorem, id est rationem, sic enim actus eius est eligere: nec in ordine ad inferiores, cum sic sit actus imperare. ergo intendere nullo modo est actus voluntatis.

SE CONTRA. Intentio est solum define: sed finis & bonus est obiectum voluntatis. ergo intentio ad uoluntatem pertinet.

¶ 17 Præt. Intendere est quoddam prosequi; sed p-secutio est sua ad voluntatem pertinet, non ad rationem: sed solum dicere aliquid esse prosequendum uel fugiendum. ergo intentio est voluntatis.

¶ 18 Præt. Omne meritum in uoluntate consistit: sed intentio est meritoria, & penes eam præcipue attenditur meritum uel demeritum. ergo intentio est uoluntatis.

¶ 19 Præt. Amb. dicit. Affectus operis tuo nomen imponit: sed auctus iudicatur bonus uel malus ex intentione. ergo intentio in affectu uideatur contineri, & sic uideatur esse voluntatis & non rationis.

RESPON. Dicendum, quod intentio est actus voluntatis. Quod quidem manifeste appetit ex eius obiecto. oportet enim potentiam & actum in obiecto conuenire, cum potentia non ordinetur in obiectum, nisi per actum. Oportet enim potentia visua & uisus esse idem obiectum. scilicet colorē.

Cū ergo obiectum huius actus, qui est intentio, sit bonū, qđ est finis, qđ ēr̄ est obiectum voluntatis, oportet intentionē ad voluntatis esse: non tamen est actus voluntatis absolute: sed in ordine ad rōnem.

Ad cuius eidem scientiam dicendum est, quod quācumq; sunt duo agentia ordinata, sed agens duplēciter pōt mouere, uel agere, uno mō, līm qđ cōpet naturae sue: alio mō līm quod cōpet naturae superioris agentis. Impressionē superioris agentis manet in inferiori, & ex hoc inferius agens nō solū agitatione propria, sed actione superioris agentis sicut sphera Solis mouet proprio motu, qđ ipsa cōtūnūt annī explet, & motu primū mobilis, qđ est motus diurnus. Similiter aqua mouet motu proprio tendendo in centrū, & hēc quendam motū ex impressione Lunc, qđ mouet ipsā, ut patet in fluxu & refluxu maris. Corpora ēi mis̄a hēc quādam operēs sibi proprias, qđ consequuntur naturā: quātor elementorū, ut tendere deorsum, calefacere,

A intrigidare, & habent alias operationes ex impressione caletum corporum, ut magnes attrahit ferrum, & quāmūs nulla actio inferioris agentis fiat, nisi presupposta actione superioris: tamen illa actio, quā competit ei secundum suam naturā, attribuitur ei absolute, sicut aqua moueri dorsum. Illa vero, quā ei competit ex impressione superioris agentis, non attribuitur ei absolute: sed in ordine ad aliud: sicut fluere & refluere d̄ est prior, prius motus maris, non in quantum est aqua, sed in quantum est mouerat Luna. Rō aut & uoluntas sunt quādam potentia operativa adiuicem ordinata, & absolute considerando rō prior est, quāmūs per reflexionem efficiat voluntas prior, & superior, in quantum mouet rōnem. unde voluntas pōt hēre duplēcē actum, unum qui cōpet ei secundum suam naturā, in quantum tēdit in propriū obiectum absolute, & hic actus attribuitur voluntati simpliciter, ut velle & amare, quāmūs ad hunc actum presupponatur actus rationis: alium vero actum hēc, qui competit ei secundum id, quod ex impressione rōni relinquitur in voluntate. Cum n. propriū rōnis sit ordinare, & conferre, qđ cumq; in actu uoluntatis apparer aliquā collatio uel ordinatio, talis actus erit uoluntatis non absolute, sed in ordine ad rationem. & hoc modo intendere est actus voluntatis, cū intendere nihil aliud esse uideatur quam ex eo, qđ quis uult, in aliud tendere sicut in finem. & ita intendere

C in hoc differt a uelle, quod uelle tendit in finē absolute: sed intendere dicit ordinem in finē secundum quod finis est in quem ordinantur ea, quā sunt ad finem. Cum n. voluntas mouetur in suū obiectū, sibi propositum a ratione, diversimode mouetur, secundum quod diversimode sibi proponitur. sicut cum ratio proponit sibi aliquid, ut absolute bonū, voluntas mouetur in illud absolute, & hoc est uelle. Cum aut̄ proponit sibi aliquid sub ratione boni, ad quod alia ordinantur, ut ad finē, tunc tendit in illud cum quodam ordine, qđ inuenitur in actu voluntatis, non secundum propriū naturā, sed secundum exigēriā rōnis, & ita intendere est actus voluntatis in ordine ad rōnem.

AD PRIMVM. ergo dicendum, quod intentio a similitudine oculi quantum ad id, qđ de proprietate rationis in intentione inuenitur.

Ad II. Dicendum, qđ rō mouet quodammodo voluntatem, & voluntas quodammodo rōnem, ut ex dictis patet: & sic utrāq; diversis respectibus altera prior, & utrāq; p̄attribui actus in ordine ad alterā.

Ad III. Dicendum, qđ quāmūs quilibet actus voluntatis presupponat cognitionem rōnis: non tamē semper in actu voluntatis appetit id, quod est propriū rationis, ut ex dictis patet. Vnde ratione non sequitur.

Ad IV. dicendum, qđ relatio in finem actua est rationis, eius enim est referre in finem: sed relatio passiva potest esse cuiuscumque directi, vel relatio in finem per rōnem: & sic potest esse voluntatis, & hoc modo relatio in finem pertinet ad intentionem, & per hoc patet solutio ad quintum.

Ad VI. Dicendum, qđ in primo morore non solum inuenitur cognitione, sed voluntas, & ideo proprie potest ei intentio attribui: sed ad rationem non pertinet, nisi cognitione. vnde non est simile.

Ad VII. Dicendum, qđ intendere est nō cognoscēti cū res naturales int̄t̄dant finē, qđ intentio p̄supponat aliq; cognitionē. Si aut̄ loquamur de itēcio ne alii, sicut nō nisi cognoscēti, sicut nec velle nō

Quæst. dis. S. Tho. III 2 tamen

D. 628.

In corp. ar.

Ar. 12. huius

q. & i cor. 2.

QVÆS. XXII. DE VOLVNTATE DEI. ART. III.

tamen oportet, quod intendere & velle sint actus eiusdem potentie, cuius est cognoscere; sed eiusdem suppositi. Non enim proprie dicitur cognoscere, vel intendere potentia aliqua; sed suppositum per potentiam.

AD VIII. Dicendum, quod ratio, & voluntas sunt vnum ordinem, sicut universum dicit esse ynum. & sic nihil prohibet unum actum esse utriusque, vnius quidem immediate, sed alterius mediate.

AD IX. Dicendum, quod quis voluntas sit principalius de fine, ex eo quod ea que sunt ad finem, non desiderant pp finem, nihilominus tamen voluntas est eorum que sunt ad finem. Quidam. Phil. dicit in 3. Eth. quod voluntas est finis, electio corum que sunt ad finem, non ob hoc dicit quod voluntas semper sit finis, sed aliquando & principalius, & ex hoc quod electio numquam est finis, ostenditur, quod non sit idem eligere & velle.

AD X. Dicendum, quod directio in finem actionis principia ad rationem: sed passim potest non ad voluntatem pertinere, & sic pertinet ad intentionem.

AD XI. Dicendum, quo fides dirigit intentionem, sicut ratio voluntatem. Vnde sicut fides est rationis, ita intentionis voluntatis.

AD XII. Dicendum, quod voluntas non semper est impossibilium: sed aliquando & hoc sufficit secundum intentionem phil. ad ostendendum differentiam inter voluntatem & electionem, que semper est possibilium, ut scilicet non sit omnino idem quod velle, & similiiter non intendere est omnino idem quod velle: sed ex hoc non excluditur, quin sit actus voluntatis.

AD XIII. Dicendum, quod intentio est quidam actus animæ. In illa autem trimembri divisione Phil. actiones autem non continentur; quia actiones non sunt animæ ut in anima, sed magis, ut ab anima. Vel potest dici quod actiones comprehenduntur sub habitibus, sicut principiū cōtinēt in suo principio.

AD XIV. Dicendum, quod ordinare est rationis: sed ordinari potest esse voluntatis, & sic intentionis ordinationem importat.

AD XV. Dicendum, quod rō illa procederet, si nihil aliud requireretur ad intentionem nisi sola distantia; requiratur autem inclinatio quæ voluntati cōpetit & non rationi. Vnde rō non sequitur.

AD XVI. Dicendum, quod intentio est actus voluntatis in ordine ad rationem ordinantem ea, que sunt ad finem in finem ipsum: sed electio est actus voluntatis in ordine ad rationem comparantem ea, que sunt in finem adinuicem, & propter hoc intentio & electio differunt.

ARTICVLVS XLI.

Vtrum eodem motu voluntas finem uelit & illa, que sunt ad finem.

QUARTODECIMO queritur, vtrum voluntas eodem motu uelit finem, & intēdat ea, que sunt ad finem. & vñ quod non. Impossibile n. est eundem actum esse simul bonum, & malum: sed contingit esse voluntatem malam cum intentione bona, sicut cum quis vult furari, ut det elemo synnam. ergo non est idem actus intentio & voluntas.

¶ 2 Præt. Secundum phil. in 10. Eth. motus qui terminatur ad medium, & ad extremum differunt species; sed id, quod est ad finem & finis se habent quodammodo, ut medium & extrema. ergo intentio finis & voluntas eius quod est ad finem, differunt species, & ita non sunt unus actus.

F ¶ 3 præt. Secundum phil. in 7. Eth. finis, in prædictis sunt, sicut principia in demonstratis scientiis; sed non est idem actus intellectus speculatorum quo intelliguntur principia, & quo considerantur conclusiones, quod patet ex hoc quod ex diversis habitibus elicuntur: est enim intellectus habitat principiorū, sed scientia conclusorum, ergo in operativis non est idem actus voluntatis, quo intendimus finem, & voluntas ea quæ sunt ad finem.

¶ 4 Præt. Actus distinguuntur per obiecta, edificis & id, quod est ad finem, sunt diversa obiecta, ergo non idem actus est intentio finis, & voluntas quod est ad finem.

SED CONTRA. Duo actus non pñt esse simul vienius potentia, sed voluntas simul dum voluntas est ad finem, intendit ad finem. ergo intentio finis & voluntas eius, quæ est ad finem non sunt diversi.

¶ 2 Præt. Sicut iuxta est rō visibilis color, talis est ratio appetibilitatis his, que sunt ad finem: sed eodem actu voluntas uult id, quod est ad finem & intendit finem. ergo intentio finis, & voluntas non sunt diversi actus.

RESPON. Dicendum, quod circa hanc questionem duplex est opinio, ut Magister dicit in 2. Sent. dis. 38. Quidam. n. dixerunt, quod alius actus sit voluntas eius, quod est ad finem, & intentio finis. Quidam vero dixerunt econtra, quod sit unus etius, sed quod eorum distinctio sit tantummodo propter remun uarietatem, utique autem opinio secundum aliquid uera est. Ad cuius evidenter sciendum est, quod cum unitas actus ex unitate obiecti penitanda sit, si sunt aliqua duo, que per aliquid modum sunt unum, actus, qui fertur in eodem secundum quod sunt unum, erit unus actus vero qui fertur in ea secundum quod sunt duo, erit duae sicut partes linea sunt quodammodo duo & quodammodo ynum, prout s. vñntur in toto & ita & etius uisionis, si fertur in duas partes linea secundum quod sunt duas, i. in utramque per se finis, quod est proprium sibi, erit duæ visiones, nec pertinet secundum tota linea videbitur. Omnia autem quæ sunt adiuuicem ordinata, sunt quidem plura, in quantum sunt resquæ per se consideratae, sunt vero ynum in ordine, quo adiuuicem ordinantur, & id actus aīe, qui fertur in ea secundum quod sunt adiuuicem ordinata, est ynum: actus vero aīe gemit in ea finem quod sunt in se cōfiderata, est multiplex sicut patet in consideratione statua Mercurii, qui alius cōsidereret ut est quedam res, erit alia cōsideratio eius, & cōsideratio Mercurii, cuius statua est immaginatio: si autem consideretur statua ut imago Mercurii, cōsideratio statua ut imago Mercurii, cōsideratio statua ut finis & in Mercurio, erit idem modus cōsiderationis in statua, & in Mercurio. Similiter quæ motus voluntatis ferat in finem, & in Mercurio, id, quod est ad finem, si fertur in ea secundum quod est utrumque, est quedam res per se existens, erit duæ motus voluntatis, & sic est uera opinio, que dicitur quod intentio finis, & voluntas eius, quod est ad finem, sunt diversi actus. Si autem voluntas fertur in una eori finem, quod hēc ordinem ad aliud, sic est ynum actus voluntatis in utruī, & sic est vera opinio, quod intentio finis est intentionē finis, & voluntas eius quod est ad finem, sed si recte inspiciat rō intentionis, inuenietur hæc opinio esse uerior quæ alia, motus, n. olivans, finē nō dī ab solute intentionē, sed si pliciter uellet, intentionē dī inclinatio voluntatis in finē finē ḡ ad finem terminat ea, quæ sunt in finē. Quia, uuln. sanitatis,

K id, quod est ad finem, si fertur in ea secundum quod est utrumque, est quedam res per se existens, erit duæ motus voluntatis, & sic est uera opinio, que dicitur quod intentio finis, & voluntas eius, quod est ad finem, sunt diversi actus. Si autem voluntas fertur in una eori finem, quod hēc ordinem ad aliud, sic est ynum actus voluntatis in utruī, & sic est vera opinio, quod intentio finis est intentionē finis, & voluntas eius quod est ad finem, sed si recte inspiciat rō intentionis, inuenietur hæc opinio esse uerior quæ alia, motus, n. olivans, finē nō dī ab solute intentionē, sed si pliciter uellet, intentionē dī inclinatio voluntatis in finē finē ḡ ad finem terminat ea, quæ sunt in finē. Quia, uuln. sanitatis,